

ARTIGOS

O **artigo** é unha categoría gramatical que varía en xénero e número segundo o substantivo con que concorde, actualizándoo, e que pode desempeñar as funcións de DETERMINANTE ou de NÚCLEO.

	Artigo definido		Artigo indefinido	
	Masculino	Feminino	Masculino	Feminino
Singular	<i>o/lo</i>	<i>a/la</i>	<i>un</i>	<i>unha</i>
Plural	<i>os/los</i>	<i>as/las</i>	<i>uns</i>	<i>unhas</i>

Preposición	Artigo definido				Artigo indefinido			
	o	a	os	as	un	unha	uns	unhas
a	<i>ao</i>	<i>á</i>	<i>aos</i>	<i>ás</i>	—	—	—	—
con	<i>co</i>	<i>coa</i>	<i>cos</i>	<i>coas</i>	<i>cun</i>	<i>cunha</i>	<i>cuns</i>	<i>cunhas</i>
de	<i>do</i>	<i>da</i>	<i>dos</i>	<i>das</i>	<i>dun</i>	<i>dunha</i>	<i>duns</i>	<i>dunhas</i>
en	<i>no</i>	<i>na</i>	<i>nos</i>	<i>nas</i>	<i>nun</i>	<i>nunha</i>	<i>nuns</i>	<i>nunhas</i>
por	<i>polo</i>	<i>pola</i>	<i>polos</i>	<i>polas</i>	—	—	—	—

Aparece sempre antes do substantivo e, na maior parte das veces, antes do pronome posesivo. Ex: O meu libro de historia

Funcións:

DETERMINANTE dun substantivo dentro dunha frase nominal.

NÚCLEO dunha frase substantiva, cando o artigo substitúe un substantivo.

O artigo actualiza o substantivo determinándoo ou presentándoo como indeterminado.

- Determinado
- Indeterminado

VALORES DO ARTIGO

O uso do artigo é en determinados casos opcional e da súa presenza ou ausencia derívanse frecuentemente importantes valores expresivos:

- En xeral, cando non vai acompañado de artigo, o substantivo tómase en sentido xenérico e designa a toda a categoría, mentres que se leva artigo facemos referencia a un elemento concreto e definido

Prestoume libros de cociña / Prestoume os libros de cociña.

- En ocasións a ausencia de artigo adquire un valor partitivo: *Comeu doces de mazá (=algúns) / Comeu*

os doces de mazá (=todos).

- Cos antropónimos o artigo expresa familiaridade ou afecto (*O Suso non nos come nada*), pero tamén poden ter valor pexorativo (*Aí vén a Margarida, sempre a falar de máis*). É común cos alcumes (*O Caramuxo pintou a casa de verde*) e tamén en plural seguido do apelido para designar toda a familia (*Os Vieites mudaron de coche*).
- Con topónimos (aínda que non de regra xeral...)
 - Levan artigo os nomes de ríos, montes, cabos, mares e océanos: *O Miño desemboca na Guarda*, *No Pindo sacamos unha foto*.
 - Cando designan unha soa illa poden levar ou non (*Fomos a Ons a limpar as praias*, *Pasamos un par de días na Toxa*) pero sempre levan cando fan referencia a un arquipélago (*As Cíes están na entrada da ría de Vigo*).
 - As comarcas levan artigo na maior parte dos casos: *O Condado*, *A Terra Chá*
 - Con nomes de entidades de poboación e con nomes de países non hai tendencia maioritaria: *A Coruña*, *O Vicedo* *A Alemaña*, *O Brasil*

O artigo dos nomes xeográficos contrae obrigatoriamente, seguindo a regra xeral, con determinadas preposicións: *Vive na Coruña*; *Viaxou ao Brasil*.

- Nas expresións temporais, levan artigo as estación do ano (*Na primavera ten que estar listo para marchar*), pero non os nomes dos meses ou días (*En outubro casan os meus amigos*) a menos que se queira precisar un momento concreto: *O luns (=este, o vindeiro) chámoste para xogar un partido*.
- *Todo-toda-todos-todas* e *ambos-ambas* van sempre seguidos de artigo: *Estades todo o día a rir*, *Ambas as dúas naceron en Foz*.
- *Nós* e *vós*, seguidos dun cuantificador definido, levan sempre artigo: *Nós os tres somos veciños de toda a vida*.

Entre os valores especiais do artigo destacan os seguintes:

- Valor **posesivo**, con obxectos persoais, partes do corpo ou substantivos que indiquen parentesco: *Tráeme a (=a miña) bicicleta*, *Dóeme o (= o meu) cóbado*, *A (=a miña) avoa regaloume un xersei*.
- Valor **demostrativo**: pode aparecer en frases preposicionais e cláusulas de relativo con valor deíctico para diferenciar varios elementos: *A miña curmá é a que sentou na última fila*.
- Valor **distributivo**, equivalente a “cada” con substantivos de peso, medida ou cantidade precedidos dun cuantificador definido: *As patacas ían a un euro o (=cada) quilo*.

DEMOSTRATIVOS

O demostrativo é unha categoría gramatical que expresa distancia entre o/a emisor/a e aquilo que se sinala ou pode ter función referencial, que presenta formas variábeis (en xénero e número) e invariábeis e que pode exercer de determinante, de núcleo ou de modificador

Grao de distancia	Demostrativos variables				Demostrativos invariables
	Singular		Plural		
	Masculino	Feminino	Masculino	Feminino	
Distancia curta	<i>este</i>	<i>esta</i>	<i>estes</i>	<i>estas</i>	<i>isto</i>
Distancia media	<i>ese</i>	<i>esa</i>	<i>eses</i>	<i>esas</i>	<i>iso</i>
Distancia longa	<i>aquel</i>	<i>aquela</i>	<i>aqueles</i>	<i>aquelas</i>	<i>aquilo</i>

Preposición	Demostrativos variables				Demostrativos invariables
	Singular		Plural		
	Masculino	Feminino	Masculino	Feminino	
de	<i>deste</i>	<i>desta</i>	<i>destes</i>	<i>destas</i>	<i>disto</i>
	<i>dese</i>	<i>desa</i>	<i>deses</i>	<i>desas</i>	<i>diso</i>
	<i>daquel</i>	<i>daquela</i>	<i>daqueles</i>	<i>daquelas</i>	<i>daquilo</i>
en	<i>neste</i>	<i>nesta</i>	<i>nestes</i>	<i>nestas</i>	<i>nisto</i>
	<i>nese</i>	<i>nesa</i>	<i>neses</i>	<i>neas</i>	<i>niso</i>
	<i>naquel</i>	<i>naquela</i>	<i>naqueles</i>	<i>naquelas</i>	<i>naquilo</i>

Demostrativo + outro	Demostrativo + outra	Demostrativo + outros	Demostrativo + outras
<i>estoutro</i>	<i>estoutra</i>	<i>estoutros</i>	<i>estoutras</i>
<i>esoutro</i>	<i>esoutra</i>	<i>esoutros</i>	<i>esoutras</i>
<i>aqueloutro</i>	<i>aqueloutra</i>	<i>aqueloutros</i>	<i>aqueloutras</i>

Preposición	Demostrativo + outro	Demostrativo + outra	Demostrativo + outros	Demostrativo + outras
de	<i>destoutro</i>	<i>destoutra</i>	<i>destoutros</i>	<i>destoutras</i>
	<i>desoutro</i>	<i>desoutra</i>	<i>desoutros</i>	<i>desoutras</i>
	<i>daqueloutro</i>	<i>daqueloutra</i>	<i>daqueloutros</i>	<i>daqueloutras</i>
en	<i>nestoutro</i>	<i>nestoutra</i>	<i>nestoutros</i>	<i>nestoutras</i>
	<i>nesoutro</i>	<i>nesoutra</i>	<i>nesoutros</i>	<i>nesoutras</i>
	<i>naqueloutro</i>	<i>naqueloutra</i>	<i>naqueloutros</i>	<i>naqueloutras</i>

A posición non marcada dos pronomes demostrativos dentro da frase nominal é a anteposta ao substantivo: *Foron estas razóns e non outras*; a posposición é a marcada semanticamente, normalmente con valor despectivo: *O pastel ese non me gusta nada*.

Cando o demostrativo vai acompañado doutros pronomes, a súa posición segue sendo a primeira:

Estas catro caixas, Eses teus dous amigos.

Á parte do significado xeral, os demostrativos poden adquirir diferentes usos e valores especiais:

- *Aquel* e *aquela* funcionan como substantivos con diferentes significados en relación co contexto, como “desculpa”, “interese”, “atractivo”, “xeito”...: *Co aquel da chuvia non foron ao campo, Sabela sempre tivo un aquel coas manualidades.*
- *Aquelar* valor verbal co significado de arranxar
- *Aqueloutrado/a* con valor de adxectivo co significado de atarefado.
- *Daquela* pode funcionar como adverbio de tempo (*Daquela* (=naquel tempo) *non se podía comer case nada*) ou como conxunción consecutiva (*Nós xa fomos á tenda, daquela* (=polo tanto) *non merquedes nada*).
- *Nisto, niso, nestas, nesas, con isto, con estas* tamén teñen valor adverbial temporal co valor de “nese (preciso) momento”: *Estabamos todos tranquilos e niso Lois empezou a berrar coma un tolo.*
- *A iso de* adquire valor de aproximación temporal: *A iso das 11 chámote.*
- *Con esas, por esas, esta...* indican indeterminación, e teñen valores moi variados en función do contexto: *Esta si que foi boa, Sempre anda con esas* (=teimas).

POSESIVOS

Os posesivos indican relación referencial coas diferentes persoas gramaticais. Así, relacionan os substantivos que acompañan ou aos que se refiren co emisor, co receptor ou con algunha outra persoa externa ao discurso. Noutros casos expresan pertenza ou relación con propiedades...

O posesivo funciona como modificador ou núcleo (*A túa irmá ten 32 anos, a miña 33*) e case sempre é necesario acompañalo dun artigo ou demostrativo, pois o posesivo carece de valor actualizador: *Vexo os teus ollos, Vexo eses teus ollos*. Porén, atopamos casos en que non é obrigado o artigo:

- cando facemos referencia ao parentesco: *Meu avó está de aniversario*;
- nos vocativos: *Ven aquí, miña prenda*;
- con nomes propios: *Meu Manuel xoga á brisca*;
- Frases feitas: *Meu ditto, meu feito*
- con tratamentos de respecto: *Nosa Señora da Barca ten o tellado de pedra*.

Formas dos posesivos					
Persoa		Singular		Plural	
		Masc	Fem	Masc	Fem
Singular	1ª	meu	miña	meus	miñas
	2ª	teu	túa	teus	túas
	3ª	seu	súa	seus	súas
Plural	1ª	noso	nosa	nosos	nosas
	2ª	voso	vosa	vosos	vosas
	3ª	seu	súa	seus	súas

O posesivo que acompaña o substantivo adoita ir anteposto a este e cando vai posposto dálle máis énfase á construción: *Este meu neno non come nada / Este neno meu non come nada*. No caso de iniciar a frase o identificador indefinido “un”, o posesivo vai habitualmente posposto; cando se antepón, a frase adquire diferentes matices: *Marcharon cuns amigos seus / cuns seus amigos*.

Ademais da significación xeral, o posesivo pode expresar unha serie de valores engadidos nos seguintes casos:

- Posesivo **enfático** ou de propiedade exclusiva: a construción “de” + posesivo masculino singular ten o valor de propiedade exclusiva con conceptos alienábeis (*Xa temos un*

eido de noso) ou inalienábeis (*Chegou cun curmán de seu*). Referido a modificadores dun adxectivo ou oración ten o significado de “por natureza” ou “por si mesmo / mesma”: *É espelido de seu, A póla do limoeiro caeu de seu*.

- Posesivo **distributivo**: a construción “cada” + (substantivo) / (“un / unha”) + posesivo ten valor distributivo: *Deulle a cada neno (o) seu xoguete*.
- Con valor tamén distributivo existen as formas contraídas *cadanseu/s*, *cadansúa/s*, máis propias da lingua oral e popular que da lingua escrita e culta.
- Posesivo de **respecto**: Úsase a construción formada por: posesivo P1 + substantivo que designa título, cargo ou dignidade para indicar respecto: *Noso Señor, Meu capitán*.
- Posesivo **de familiaridade** ou emocional: Indica aproximación afectiva (*Meu canciño, ven acá*), familiaridade (*Miña casiña, meu lar*) ou conmisericordia (*Meu pobriño, que maliño está!*).

O posesivo pode presentar outros usos e valores especiais:

- *Os meus / teus / seus / nosos / vosos / seus* equivale a “familiares, persoas achegadas ou dun mesmo grupo”: *Os meus van tirando, Eu nunca fun dos seus*.
- *As miñas / túas / súas / nosas / vosas / súas* son as “accións habituais ou propias de alguén”: *Anda a facer das súas*.
- *O meu / teu / seu / noso / voso / seu* ten o valor de “o que é propio de alguén”, “o que se lle dá ben”: *Cociñar nunca foi o voso*.
- *O seu* adquire carácter adverbial co valor de “bastante, suficiente”: *Hoxe xa traballou o seu*.
- Todas as formas do posesivo adquiren carácter aproximativo acompañando os numerais: *Debe ter os seus 40 anos*.
- Indican a acción ou feito habitual: *A estas horas debe de estar a ler o seu xornal e a tomar o seu café*.

IDENTIFICADORES, ORDINAIS E CUANTIFICADORES

Os pronomes **identificadores** fan referencia a unha realidade e poden ser **simples**, se só identifican, xa sexa de xeito definido (*ambos, cada*) ou ben indefinido (*certo, un, cada*); ou **reforzados**, cando indican relación de igualdade (*mesmo, propio, tal*) ou diferenza (*outro, máis, demais*).

Ambos en función adxectiva sempre debe ir seguido dun artigo e só pode utilizarse co numeral dous: *Ambos os dous son galegos*.

Un pode funcionar tamén como cuantificador indefinido cando aparece en plural, con valor semellante a *algúns*: *Uns non saben o que fan, pero,, outros si*.

É obrigada a contracción de *outro* coa preposición *en*: *Está noutro país*. Coa preposición *de* é opcional a contracción: *Sempre foi doutro xeito /de outro xeito*.

Identificadores	
Simples	Reforzados
ambos-ambas, cada, un-unha-uns-unhas, certo-certa-certos-certas, calquera	mesmo-mesma-mesmos-mesmas, propio-propia-propriopropias, outro-outra-outros-outras, tal - tales, máis, demais

Os **ordinais** indican a orde temporal ou espacial dos elementos aos que se refiren e poden funcionar como núcleo ou modificador. Presentan variación de xénero e número e se o pronome está composto por dous elementos só se marca no segundo: *primeiras, vixésimo cuartas*.

A partir de *décimo* o máis habitual é usar o cuantificador cardinal: *once, doce, trece...*

pronomes ordinais		
primeiro, primeira, primeiros, primeiras segundo, segunda, segundos, segundas terceiro...	undécimo / décimo primeiro duodécimo/décimosegundo décimo terceiro... (...) vixésimo... trixésimo... cuadraxésimo... quincuaxésimo... sesaxésimo... septuaxésimo... octoxésimo... nonaxésimo...	centésimo... ducentésimo... tricentésimo... (...) milésimo... dous milésimo...

Os **cuantificadores** cuantifican con maior ou menor precisión os elementos aos que se refiren:

Clasifícanse en tres grupos:

DEFINIDOS indican unha cantidade exacta e clasifícanse en diferentes grupos:

- Os **unitarios**, ou **numerais cardinais**, indican a cantidade exacta de unidades: *un, dous,, mil, corenta e nove...*
- Os **multiplicativos** indican a cantidade pola que se multiplica unha unidade: *dobre, triplo, cuádruplo...*
- Os **partitivos** indican a cantidade exacta pola que se divide unha unidade: *medio, metade, terzo, cuarto, doceavo, centésimo...*
- Hai tamén unha serie de substantivos con valor numeral **colectivo** que fan referencia a un conxunto formado por un número exacto de unidades : *par, parella, ducia, cento, centena, millar...*

INDEFINIDOS Indican cantidade imprecisa e divídense en dous grupos:

- Os **apreciativos**, que indican cantidade indeterminada desde o punto de vista dunha apreciación particular: *algún, uns, varios, alguén, algo, moito, pouco, demasiado, bastante, abondo.*
- Os **correlativos**, que indican unha cantidade imprecisa en relación con outra, podendo ser igual (*tanto-tanta-tantos-tantas*), maior (*máis*) ou menor (*menos*)

ABSOLUTOS Indican cantidade total (*todo-toda-todos-todas*) ou negan a existencia de cantidade (*ningún-ningunha-ningúns-ningunhas, ningúnén, nada*).

CUANTIFICADORES		
Definidos	unitarios	un, doce, vinte e seis, trinta e nove, mil...
	multiplicativos	dobre, duplo, cuádruplo, séxtuplo, céntuplo...
	partitivos	metade, quinto, décimo, treceavo, vinteavo...
	colectivos	decena, vintena, centena, milleiro...
Indefinidos	apreciativos	moito-a-os-as, pouco-a-os-as, varios-as
	correlativos	tanto-a-os-as, máis, menos
Absolutos	todo-a-os-as, ningúnén, ningún-s, ningunha-s, nada	